

25 lat (100 tomów) Edukacji Ustawicznej Dorosłych

Henryk BEDNARCZYK

Czasopisma naukowe w rozwoju naukowym i doskonalenia praktyki edukacyjnej

Scientific journals in scientific development and improvement of educational practice

Słowa kluczowe: edukacja ustawiczna dorosłych, kondycja czasopism naukowych, przyszłość.

Key words: adult continuing education, condition of scientific journals, future.

Abstract. Based on the analysis of the development of the journal *Polish Journal of Continuing Education* in 25 years, there was presented its place among Polish and foreign scientific journals. The influence of scientific magazines, teachers and research workers is presented. The problems of journals in digital reality were indicated.

Wprowadzenie. Czasopismo ukazuje się 25 lat i już w tym krótkim okresie odnotowaliśmy ogromne zmiany pracy i treści kształcenia, narzędzi i technologii, środków komunikacji, społeczności lokalnych i stosunków międzynarodowych. Technologie informatyczne raczkowały, wybuchło zainteresowanie studiami wyższymi, rosnące wysokie bezrobocie stawało się coraz większym problemem i koszmarem. Przyspieszyły technologie cyfrowe i elektroniczne, chemizacja, automatyzacja i robotyzacja, technologie komunikacji. Intelktualizacja pracy, każdej pracy, powodowała, że edukacja stała się podstawą strategii rozwoju człowieka, społeczności, przedsiębiorstw i państw (Bednarczyk, Koprowska, 2007). Szybko rozwijała się międzynarodowa wymiana idei, ludzi, towarów i kapitału. Z nowymi treściami odczytano stare paradygmaty pedagogiki: przygotowania do życia, uczenia się w ciągu całego życia. Jednocześnie w procesie transformacji społeczno-gospodarczej zostało zlikwidowane większość czasopism naukowych, również edukacyjnych.

Na przykładzie doświadczeń ostatnich 25 lat i wydaniu 100 tomów „Edukacji Ustawicznej Dorosłych” – Polish Journal of Continuing Education będę próbował zwrócić uwagę na następujące problemy: *Jaka jest koncepcja i oddziaływanie czasopisma na rozwój naukowy pedagogów, rozwój zawodowy i twórczość nauczycieli oraz innowacyjność edukacji*. W obliczu realizowanej reformy oświaty (szkoła ośmioklasowa, likwidacja gimnazjów) i zapowiadanych zmian w nauce i szkolnictwie wyższym niezbędna jest refleksja nad przyszłością czasopisma w cyfrowym świecie, rozwijających się baz danych, intensywnej cyfryzacji. Jubileuszowe refleksje będą oparte na zastosowaniu metod bibliograficznych i biograficznych, indywidualnych przypadków, analizie dokumentacji, wywiadów i obserwacji uczestniczącej. Jestem zaszczycony, że jako redaktor naukowy od początku istnienia czasopisma mogę podzielić się z Państwem moimi refleksjami z lat redagowania czasopisma oraz okresu po przejęciu od 2017 r. obowiązków reaktora naczelnego przez dr. Krzysztofa Symelę.

Wśród polskich czasopism pedagogicznych. Czasopisma naukowe jako źródła informacji, komunikacji były miejscem weryfikacji badań naukowych, upowszechniania dobrych praktyk, uczyły pisarstwa naukowego, wspomagały rozwój naukowy i zawodowy. Takie czasopismo kształtowaliśmy. Brakuje poważnych badań naukowych w tym zakresie. Uświadomiłem sobie ten problem tym bardziej, recenzując dokumenty nostryfikacji habilitacji Svetłany Lobboddy i jej monografii *Twórczość pedagogiczna nauczycieli na stronach krajowej (ukraińskiej) prasy XX wieku* (Loboda, 2010). Wcześniej ukazywały się stosunkowo często opracowania bibliograficzne wydawnictw, np. oświaty dorosłych (Wujek, 2003), polskich czasopism pedagogicznych (Jarowiecki, 1981) czy też krytycznie oceniany przez polskich pedagogów (Śliwierski, 2018) raport o polskich czasopismach naukowych (Kulczyński, 2018). Żmudna praca zespołu ekspertów PAN, którym w zakresie pedagogiki przewodniczyła prof. Henryka Kwiatkowska, mogła jedynie wpłynąć na punktację (0–5 pkt.) czasopism pedagogicznych z listy B (która zresztą w zamyśle MNiSzkW ma ulec zupełnej przebudowie).

Przytoczę listę czasopism pedagogicznych z punktacją z 2015 roku obowiązującą jeszcze w bieżącym (2018) roku: *E-mentor*, ISSN 1731-7428, red. Marcin Dąbrowski (15 pkt.); *The New Educational Review*, ISSN 1732-6729, red. Stanisław Juszczyk (15 pkt.); *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, red. Henryk Bednarczyk (14 pkt.); *Rocznik Andragogiczny*, ISSN 1429-186X, red. (14 pkt.); *Przegląd Badań Edukacyjnych*, ISSN 1895-4308, red. Hanna Solarczyk-Szwec (13 pkt.); *Studia Edukacyjne*, ISSN 1233-6688, red. Ewa Solarczyk-Ambrozik (13 pkt.); *Rocznik Pedagogiczny*, ISSN 0137-9585, red. Maria Dudzikowa (13 pkt.); *Edukacja* (IBE); ISSN 0239-6858, red. Michał Federowicz (12 pkt.); *Edukacja Dorosłych*, ISSN 1230-939X, red. Ewa Skibińska (11 pkt.); *Kwartalnik Pedagogiczny*, ISSN 0023-5938 (10 pkt.); *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, red. Janusz Kierenko (10 pkt.); *Ruch Pedagogiczny*, ISSN 0483-4992, red. Stefan Mieszalski (10 pkt.); *Studia Pedagogiczne*, ISSN 0081-6795, red. Henryka Kwiatkowska (10 pkt.); *Teraźniejszość Człowiek Edukacja*, ISSN 1505-8808, red. Mieczysław Malewski (10 pkt.); *Edukacja Technika Informatyka*, ISSN 2080-9069, red. Wojciech Walat (9 pkt.); *Labor et Educatio*, ISSN 2353-4765, red. Norbert G. Pikuła (6 pkt.); *Szkoła – Zawód – Praca*, red. Ryszard Gerlach (6 pkt.).

W większości czasopism te poza *E-mentor* są pismami niskonakładowymi, nie wszystkie są dostępne na stronach internetowych.

Dla porównania niektóre czasopisma edukacyjne wydawane za granicą z listy A: *Educational Research Review* (45); *Educational Evaluation and Policy Analysis* (40); *Journal of Education Research* (30); *Journal of Education & Work* (25); *Educational Review* (25); *Educational Research* (20); *Vocational Training* (10).

Czasopisma naukowe pod tytułem edukacja dorosłych wydawane są w większości państw europejskich i na świecie.

Edukacja Ustawiczna Dorosłych – Polish Journal of Continuing Education.

W połowie 1990 roku zawieszono wydawanie jedyne go czasopisma poświęconego problemom oświaty dorosłych – miesięcznika „Oświata Dorosłych”. Od tej chwili teoretycy i praktycy zainteresowani tymi zagadnieniami pozbawieni zostali ważnego narzędzia wymiany poglądów i doświadczeń w tej istotnej dziedzinie edukacji. Momentem przełomowym okazała się V Sesja Wiosennej Szkoły Andragogiki zorganizowana przez Stowarzyszenie Oświatowców Polskich w maju 1993 roku w Kaliszu. Podczas tej sesji przedstawiciele czterech organizacji zajmujących się problemami oświaty dorosłych, a to: *Związku Zakładów Doskonalenia Zawodowego* – prezes Andrzej Piłat, *Towarzystwa Wiedzy Powszechnej* – sekretarz generalny dr Stanisław Karaś, *Stowarzyszenia Oświatowców Polskich* – prezes Zbigniew Kuźmiński i *Ośrodka Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego Kadr MCNEMT* – (obecnie *ITeE – PIB*) – dr Henryk Bednarczyk postanowili wspólnie wydawać kwartalnik pt. „Edukacja Dorosłych”.

Kooperacja ww. instytucji w powstawaniu, finansowaniu i rozprowadzaniu czasopisma okazała się sukcesem. Nakład rósł od 500 do 1500 egz. Pierwsze numery powstały pod kierownictwem prof. Stanisława Kaczora i przedstawicieli ww. współwydawców. Szybko rozwijała się redakcja, której trzon stanowili pracownicy głównego wydawcy ITeE – PIB w Radomiu, rósł poziom czasopisma. Niewiele miesięcy po ukazaniu się pierwszego numeru okazało się, że Polskie Towarzystwo Andragogiczne wydaje również czasopismo pod tym samym tytułem, które ukazuje się aktualnie jako półrocznik. Czasopismo różni się jednak profilem, kierowane jest do innej grupy adresatów. Zmieniliśmy więc tytuł na „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” – Polish Journal of Continuing Education (www.edukacjaustawicznedoroslych.eu). *Misją naszego czasopisma jest podejmowanie istotnych i aktualnych problemów naukowych polskiej i światowej ustawicznej edukacji zawodowej, andragogiki i oświaty dorosłych.*

Artykuły dotyczą teorii, metodologii pedagogiki pracy, andragogiki, doradztwa zawodowego, edukacyjnych problemów rynku pracy. Czasopismo adresowane jest do pracowników naukowych, organizatorów, wykładowców, trenerów edukacji ustawicznej, studentów i osób zajmujących się kształceniem, doskonaleniem i przekwalifikowaniem zawodowym.

Autorami publikowanych artykułów są uczeni polskich i zagranicznych uczelni, instytutów naukowych, doświadczeni praktycy, organizatorzy edukacji dorosłych oraz młodzi, rozpoczynający swoje kariery pracownicy nauki. Na łamach pisma publikowali: J. Pólturzycki, T. Nowacki, Zb. Kwieciński, T. Lewowicki, S. Kwiatkowski,

T. Aleksander oraz z zagranicy: B. Bartz, A. Bielajeva, Samlowski, N. Greger, L. Mats, N. Niczkało, H. Schmidt, W. Höhn, E. Kreker, M. Auer. Artykuły są recenzowane. Wszystkie posiadają streszczenia i słowa kluczowe w języku angielskim. Czasopismo jest punktowane na liście MNiSzW – 14 punktów (www.nauka.gov.pl).

W Radzie Programowej są uczeni i praktycy reprezentujący polskie i europejskie środowisko naukowe, w tym Per Paludan Hausen (EAEA); Michael Auer (IGIP); Werner Sigmund (EVBB); Komitetowi Naukowemu przewodniczy prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski (od nr. 1(76)/2012); Radzie Redakcyjnej przewodniczy prof. dr hab. Tadeusz Aleksander (od nr. 4/55/2006). Międzynarodowy patronat i współpraca wydawnicza: *European Association for the Education of Adults* (EAEA); *International Society for Engineering Education* (IGIP); *Europäischen Verbandes Beruflicher Bildungsträger* (EVBB), *Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy* (www.edukacjaustawicznadoroslych.eu).

Aktualny międzynarodowy skład Komitetu Naukowego, Rady Redakcyjnej i Redakcji widnieje na trzeciej stronie czasopisma. Aby scharakteryzować podejmowane problemy, publikowane treści, przytoczę główne rozdziały wybranych numerów czasopisma. O czym pisaliśmy: w każdym numerze były stałe rozdziały: *Edukacja dorosłych w Polsce i na świecie*, a także: *Sylwetki wybitnych oświatowców*, *Konferencje*, *informacje*, *recenzje*, wymienimy tylko inne rozdziały.

1/1/93: Problemy oświaty dorosłych w Polsce; Kształcenie kursowe, szkoły dla dorosłych; Konferencje, seminaria, sympozja; Kontakty z zagranicą; Co warto przeczytać.

4-5(10-11)/95: Edukacja zawodowa a rynek pracy; Ewaluacja i upowszechnianie wyników programu Tessa.

1(20)/98: Kształcenie kursowe, szkoły dla dorosłych; Edukacja dorosłych a rynek pracy; Co warto przeczytać.

3(30)/2000: Inauguracja roku szkolnego w oświacie dla dorosłych 2000/2001; Kształcenie kursowe, szkoły dla dorosłych; Stanowisko środowiska rzemieślniczego w sprawie projektu reformy systemu oświaty; Sylwetki wybitnych oświatowców.

1(40)/2003: Doświadczenia ustawicznej edukacji dorosłych; Edukacja dorosłych a rynek pracy; Projekt programu Leonardo da Vinci.

3(50)/2005: Kształcenie i doskonalenie kadr eksploatacyjnych – X Jubileuszowy Kongres Eksploatacji Urządzeń Technicznych; Edukacja a rynek pracy.

1(60)/2008: Teorie i praktyki dorosłych; Edukacja w Stanach Zjednoczonych Ameryki; Edukacja a rynek pracy; Sylwetki wybitnych oświatowców.

3(70)/2010: E-learning – edukacja, technologia, nowoczesność; Pedagogika pracy; UNESCO – o uczeniu się i edukacji dorosłych.

1(80)/2013: Pedagogika pracy; Ewaluacja, projekty, badania; Technologie informatyczne w edukacji; Oświatowcy, instytucje oświatowe.

3(90)/2015: Strategie, innowacje, doświadczenia; Od aspiracji do kariery; Kompetencje i kwalifikacje zawodowe; Humanistyczna Pedagogika Pracy Profesora Waldemara Furmanka.

1/100/2018: Uczenie się dorosłych; Specjalne potrzeby edukacyjne i zatrudnienie osób niepełnosprawnych; Innowacje w kształceniu zawodowym i edukacja dla rynku

pracy; 25 lat „Edukacji Ustawicznej Dorosłych”; Jubileusze, konferencje, informacje, wywiady.

Czasopismo starało się dotrzymać kroku przemianom w edukacji dorosłych, przedstawiając aktualne problemy naukowe i praktyki edukacyjnej okresu transformacji i ciągłego reformowania, podkreślając te elementy w komentarzu redaktora i informacjach, a także zapewniając dostępność do czasopisma na stronie internetowej. Staraliśmy się w ten sposób wspierać nauczycieli, szkoły oraz inne instytucje edukacyjne, również stowarzyszenia oświatowe, uniwersytety.

Podejmowaliśmy więc ciągle aktualne problemy: organizacji systemu edukacji, doboru treści i technologii kształcenia, jakości i efektów kształcenia, sytuacji absolwentów szkół i kursów na rynku pracy, uczenia się w procesie pracy, umiędzynarodowienia pracy i kształcenia.

Wydaliśmy 100 tomów czasopisma, tj. ponad 2000 artykułów, z których prawie 1/3 w językach obcych lub napisanych przez autorów (lub z ich udziałem spoza naszego kraju). Objętość numeru od 10 do 15 arkuszy drukarskich.

Komitet Naukowy, Rada Redakcyjna, Redakcja, Recenzenci przyjmowali i zamawiali artykuły. Niechętnie zamieszczaliśmy studia literaturowe, nawet krytyczne przeglądy, starając się dotrzeć do autorów badań naukowych referujących problemy badawcze na podstawie konkretnych wyników badań. Odrzucając lub sugerując poprawę, uzupełnienia w tym kontekście, oczekiwaliśmy na konfrontacje również z zagranicznymi ośrodkami badawczymi. Uczyliśmy w wielu przypadkach pisarstwa naukowego. Strategia czasopisma (ukierunkowane na aktualność), poziom naukowy, przydatność praktyczna, staranność redagowania wzmocniły pozycję czasopisma w kolejnych parametryzacjach: 2008 – 4 pkt., 2009 – 6 pkt., 2013 – 7 pkt., 2014 – 8 pkt., 2015–2018 – 14 pkt.

Niestety mimo starań całego środowiska ciągle nie znajdujemy się na liście filadelfijskiej. Znamy nasze słabości, będziemy starali się przynajmniej dotrzymać kroku zmianom.

W krajowej i międzynarodowej sieci współpracy, w otwartych zasobach edukacji. Sieć krajową bardzo liczną tworzyli zaangażowani uczeni i ich instytucje uczelniane, współwydawcy (takich instytucji było ponad 40), a także ponad 100 krajowych i zagranicznych instytucji – których dobre praktyki edukacyjne popularyzowaliśmy. Towarzyszyliśmy specjalnymi rozdziałami prawie wszystkim Zjazdom Pedagogicznym w Polsce. Relacjonowaliśmy działalność Komitetu Badań Pedagogicznych, który 2 razy (1999 i 2007) obradował w Radomiu, a stale Zespołowi Pedagogiki Dorosłych i Pedagogiki Pracy. Wypełnialiśmy misje czasopisma, referując, a początkowo ucząc europejskich projektów edukacyjnych, wielkich projektów międzynarodowych. Wykorzystując doświadczenia wydawcy, przedstawiliśmy dobre praktyki i rezultaty ponad 100 projektów międzynarodowych z uniwersytetami i instytucjami, szkołami i stowarzyszeniami oraz przedsiębiorstwami w całej Europie.

W większości numerów, uznając znaczenie badań i metod biograficznych zamieszczaliśmy analizę dorobku, drogi rozwoju zawodowego wybranych uczonych polskich i zagranicznych. Zamieszczaliśmy informacje i wybrane referaty z cyklicz-

nych konferencji i monograficznej serii wydawniczej *Biblioteki Pedagogiki Pracy* (280 tomów), w tym serii prof. dr. hab. F. Szloska *Badanie, dojrzewanie, rozwój na drodze do doktoratu* (Szlosek, 2013). Staraliśmy się informować o zmianie pracy (Bednarczyk, Koprowska, 2008) w nowych podręcznikach z andragogiki (Aleksander, 2013), stanie edukacji dorosłych (Bednarczyk, Woźniak, 2005) przedstawić spory w ocenie aktualnej i przyszłej edukacji ustawicznej (Pólturzycki, 2016).

Podejmowaliśmy również problematykę szeroko pojętej edukacji w kraju i na świecie. W artykułach T. Lewowickiego, St. M. Kwiatkowskiego, E. Przybylskiej, R. Piwowarskiego, R. Gerlacha, W. Furmanka i wielu innych.

Zamieszczaliśmy artykuły, wybrane relacje ze wszystkich krajów Europy, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, takich organizacji jak UNEVOC, UIL – UNESCO, IVETA, ACTER, EAEA, IGIP, EVBB. Współpraca międzynarodowa pozwalała na ukazanie zróżnicowanego stanu i zadań edukacji dorosłych w świecie (Bednarczyk, Pawłowa, Przybylska, 2010).

Nasi adresaci, odbiorcy to pracownicy naukowci, autorzy których punktowane publikacje ułatwiają awanse profesorskie, habilitacyjne i doktorskie, ale również pozycję w parametryzacji wydziałów pedagogicznych i instytutów (niestety tylko grupa B, znikoma A i znaczna część niżej lub poza klasyfikacją). Jesteśmy obecni we wszystkich bibliotekach uniwersyteckich, w większości bibliotek pedagogicznych dużych i średnich miast. Nasza obecność ma miejsce głównie w uczelniach prywatnych i różnego rodzaju ośrodkach kursów doskonalenia zawodowego i niewielu bibliotekach gminnych. Bez powodzenia podejmowaliśmy próby budowy europejskiej, międzynarodowej sieci czasopism edukacyjnych.

W edukacji dla cyfrowej przyszłości. Badania ludzkiego mózgu, postępy psychologii, sztuczna inteligencja, głębokie uczenie się będą zmieniały edukację – a dzisiejsze szkoły wszystkich poziomów jeszcze nie opanowała w pełni aktualnych nawet możliwości komputerów, Internetu, technologii informatycznych. Będziemy mieli do czynienia z coraz większym odstawieniem, a nawet wykluczeniem nieuczących się ciągle absolwentów i ludzi dorosłych. Będziemy więc potrzebni. Obecność czasopisma na stronach internetowych wszędzie obniża prenumeratę i sprzedaż drukowanych egzemplarzy. Jak pogodzić otwartość zasobów edukacji (*Kierunki*, 2015) z funkcjonowaniem elektronicznych platform uczenia się (Elektroniczna, 2014) z finansowaniem czasopism. Konkurencyjność czasopism on-line wynika z krótszego okresu wydawania, chociaż prace edytorskie, recenzentów, redaktorów, mimo elektronicznej komunikacji, są tak samo czasochłonne, to nie potrzebują druku i logistyki, rozprowadzania do adresatów. Już teraz większość czasopism polskich jest obecna na stronach www, chociaż o bardzo zróżnicowanym stopniu technologicznego wyszukiwania i możliwości opracowania. Nie ulega wątpliwości, że elektroniczne czasopisma mają niższą praco- i czasochłonność, charakteryzują się łatwym dostępem. Jednak również czasopisma elektroniczne mierzą się z konkurencją wyspecjalizowanych jeszcze niestety prawie amatorskich o niewielkich, ale wzrastających zasobach i możliwościach edukacyjnych i społecznych baz danych. Umieszczanie publikacji, w których wymaga również specjalnego przygotowania. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych – Polish Jour-*

nal of Continuing Education znajduje się aktualnie w następujących bazach danych: *www.edukacjadoroslych.eu*, *ERIH-PLUS The European Reference; Index for the Humanities and the Social Sciences*; *CEJSH The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*; *DOAJ – Directory of Open Access Journal*; *OAJI – Open Academic Journals Index*.

Ogromne są możliwości polskiej Wirtualnej Biblioteki Nauki, która udostępnia bazy danych UWMM i inne: Nature Elsewer, Willey-Blackwell, Springer, EBSCO Science, Web of Knowledge, Scopus. Rozpoczynają swoją działalność np. bazy Muzeum Historycznego Warszawy czy dygitalizowane zbiory Biblioteki Narodowej, bibliotek uniwersyteckich, bibliotek publicznych.

Na pewno są to jeszcze bazy raczkujące zapełniane często przypadkowymi zasobami o stosunkowo słabych możliwościach technicznych. Większe nadzieje związane są z ciągle doskonalonym i rozbudowywanym POLONEM – Zintegrowany System Informacji o Nauce i szkolnictwie wyższym, w tym głównie PBN – Polska Biblioteka Naukowa i POL – Indeks Polska Baza Cytowań.

Jeśli do różnorodnych baz, platform, portali dodamy inflację ilości czasopism, monografii, publikacji, to obserwujemy koncentrację badaczy i instytucji na zbieraniu punktów ponad możliwości solidnego przygotowania. Nowe propozycje ograniczenia nawet do 4 podstawowych osiągnięć należy powitać z optymizmem. Przewiduję w bliższej perspektywie ograniczenie punktowanych czasopism naukowych najlepiej poprzez łączenie, współpracę wydawców, autorytatywnych instytucji i uczonych.

W perspektywie może dość odległej powstaną wg mnie elektroniczne czasopisma międzynarodowe, mocno wpisane w systemy cyfryzacji, nauki i edukacji każdego.

Podsumowanie i rekomendacje. Czasopismo *Edukacja Ustawiczna Dorosłych – Polish Journal of Continuing Education* w ciągu 25 lat rozwijało się systematycznie, poprawiając jakość i uzyskując miejsce wśród 4 najwyższej punktowanych czasopismach edukacyjnych w Polsce. Jest znane w Polsce i za granicą, odpowiadało na potrzeby nauki, praktyki edukacji dorosłych i edukacji zawodowej. Zgromadziło wokół siebie sieci uczonych, nauczycieli, uniwersytetów i instytutów w kraju i Europie. Edukacja ustawiczna dorosłych jest platformą komunikacji środowiska naukowego, wspierającą rozwój i awanse naukowe Autorów. Dziękuję wszystkim moim przyjaciołom czasopisma, ich instytucjom, którzy wspierali prawie społeczny proces przygotowywania publikacji. Miałem ogromne szczęście, że tak wielu Autorów, Recenzentów, członków Komitetu Naukowego, Rady Redakcyjnej i najbliższych współpracowników Redakcji okazało mi tak wiele zaufania i przez tyle lat pracowało nad rozwojem i tworzeniem czasopisma. Ufam, że z nowym redaktorem naczelnym, moim uczniem i następcą, sprostamy coraz trudniejszym wyzwaniom i dalej razem będziemy rozwijać nasze czasopismo.

Bibliografia

1. Aleksander T.: *Andragogika – podręcznik akademicki*. ITeE – PIB, Radom 2003.
2. Bednarczyk H. (ed.): *Bibliography Contining Vocational Education*, ITeE – PIB, Radom 2010.
3. Bednarczyk H., Koprowska: *e-counselling, learning*, Worko Turku University, ITeE – PIB, Radom 2008.
4. Bednarczyk H., Pawłowa M, Przybylska E.: *Życie i uczenie się dla pomysłnej przyszłości, siła uczenia się dorosłych*. IK UNESCO, ITeE – PIB, Radom 2010.
5. Bednarczyk H., Woźniak I.: *Raport o stanie edukacji ustawicznej dorosłych w Polsce w roku 2005*, ITeE – PIB, Radom 2005.
6. Jarowiecki J.: *Biografia polskich czasopism pedagogicznych do 1979 r.*, Kielce 1981.
7. Elektroniczna platforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie. EPALF, 2014, <http://ec.europa.eu.eaple>.
8. Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji – wyników badań naukowych w Polsce, MNiSzW Warszawa 2015, www.nauka.gov.pl.
9. Kulczycki E.: *Raport – podstawowe informacje o polskich czasopismach naukowych*, MW st.W., Warszawa 2018.
10. Loboda S.: *Twórczość pedagogiczna nauczycieli na stronach krajowej pracy XX wieku*, UŁ Łu-gansk 2010.
11. Półturzcki J.: *Spór o kształcenie ustawiczne. Polemiki i analizy*. Warszawa 2016.
12. Szlosek F. (red.): *Badanie, dojrzewanie, rozwój (na drodze do doktoratu). Odrębność metodolo-giczna a dyscyplinarność danej dziedziny wiedzy*, ITeE – PIB, Radom 2016.
13. Śliwierski B. (2018): *Po co raport o czasopismach naukowych*, www.sliwierski-pedagog.blogipot.com.
14. Wujek T.: *Polska bibliografia oświaty dorosłych 1971–1995*, ITeE – PIB, Radom 2003.